

**Jak
powstawały
nazwiska?**

Będziecie potrzebować

cz. 1:

- 3 arkuszy brystolu lub wyciętych z kartonu ścian(będą podstawą makiet wsi)
- sznurka do zrobienia osi czasu
- niewielkiego pudełka (po lekach, herbacie, zabawkach, etc.) oklejonego jednokolorowym papierem
- kleju
- taśmy klejącej
- nożyczek
- 2 kartek z bloku technicznego
- markera lub flamastra
- dowolnych materiałów do zrobienia kukietek: patyków, bibuły, papieru kolorowego, włóczki
- 20 małych kartek w 4 kolorach
- opcjonalnie kilka magnesów
- opcjonalnie książki pt. “Nazwiska Polaków” Kazimierza Rymuta

Będziecie potrzebować

cz. 2:

Do wydrukowania:

- spis postaci literackich i historycznych oraz spis nazwisk

https://drive.google.com/file/d/1HyjscZC4e1QF_KxO2Sna_ulTK0XjvFYl/view?usp=sharing

<https://drive.google.com/file/d/1Vf3vVwezvmfDPFDH8K3rtesIK89fOrNX/view?usp=sharing>

Do wyświetlenia:

- film z udziałem specjalisty
- prezentacja multimedialna:

<https://drive.google.com/file/d/1280lOswP8dQ8wl4vUooeQ33bflk3BENB/view?usp=sharing>

Wstęp do scenariusza

WYKONAJ KUKIEŁKI: Zadaniem wstępnym dla dziecka jest wykonanie dowolną techniką kilku kukiełek przedstawiających postaci żyjące w czasach średniowiecza. Potrzebne będą: patyk, bibuła, papier kolorowy, włóczka, materiały, klej, sznurek, nożyczki. Nadajcie kukłom imiona, pasujące do średniowiecznego mieszkańca wsi.

OBEJRZYJ FILM: Na jakie imiona reagują zwierzęta?

FILM: <https://youtu.be/jNUCRo8fUMY>

Po obejrzeniu filmu porozmawiaj z dzieckiem na temat jego treści. Pomocne mogą być pytania:

- Czy wszystkie zwierzęta mają imiona?
- Dlaczego zwierzętom nadaje się imiona?
- Czy zwierzęta rozumieją, kiedy zwracamy się do nich po imieniu?
- Jakie imiona powinno się nadawać zwierzętom?

Praca własna

- ➔ Poinformuj dziecko, że począwszy od tego ćwiczenia będziecie zastanawiać się nad nazwiskami, które noszą ludzie. Przyjrzyjcie się kartkom ze spisem postaci historycznych oraz bohaterów literackich.

https://drive.google.com/file/d/1HyjscZC4e1QF_KxO2Sna_ulTK0XjvFYl/view?usp=sharing

Zastanówcie się i określcie pochodzenie przerwisk poszczególnych postaci. Dziecko uzasadnia swoje pomysły na pochodzenie przerwisk. Wyświetl też prezentację z wizerunkami postaci, o których dyskutujecie.

- ➔ **OBEJRZYJ PREZENTACJĘ:**
<https://drive.google.com/file/d/1280lOswP8dQ8wl4vUooeQ33bflk3BENB/view?usp=sharing>

Dowiedz się więcej

Nazwiska czy przezwiska?

Przezviska - dotyczyły tylko jednej osoby, nie obejmowały całej rodziny i nie przechodziły z pokolenia na pokolenie.

Przezviska analizowanych postaci i bohaterów nawiązują do ich cech charakteru oraz wyglądu. W przypadku bohaterów historycznych ich przezviska wynikały często ze sposobu ich zarządzania państwem, np. Kazimierz Wielki został uznany za Wielkiego nie dlatego, że był duży, ale dlatego, że jego rządy były historycznie znaczące.

Rozmowa

POROZMAWIAJCIE: Czy przezwisko to nazwisko?

- Jeśli w klasie dziecka lub w najbliższym otoczeniu są osoby o tych samych imionach, w jaki sposób rozróżnia się je?
- Dlaczego ludzie wymyślają przezwiska?
- Czy możliwe jest, że nazwiska powstały na podstawie przezwisk?

Celem rozmowy jest wyciągnięcie wniosków przez dziecko, że nazwiska zaczęły pojawiać się wtedy, kiedy powtarzały się imiona w danej społeczności.

Dowiedz się więcej

Czy przerwisko to nazwisko?

Przewiska utrwały cechy dla danej osoby charakterystyczne, związane z jej wyglądem fizycznym, cechami charakteru, typowymi zachowaniami.

Zdarzało się, że utrwały się na tyle, że zaczęły funkcjonować jako nazwiska - obejmowały całą rodzinę i przechodziły z pokolenia na pokolenie. Często bywało jednak również tak, że przewisko jednej osoby z rodziny nie stawało się określeniem charakteryzującym wszystkich jego najbliższych - pozostawało wyłącznie przewiskiem.

Zatem: nazwiska mogą pochodzić od przewisk, ale nie wszystkie przewiska stały się nazwiskami.

Budujemy makietę wsi

 ĆWICZENIE: Powiedz dziecku, że od tej chwili przenosicie się w dawne czasy, do średniowiecza. Przygotuj w tym celu przestrzenną oś czasu ze sznurka.

Ustal z dzieckiem, czym jest chronologia i do czego może być wykorzystywana.

Zaprezentuj przestrzenną oś czasu i na jej przykładzie wyjaśnij chronologię.

Położ na podłodze lub stole sznurek. Powiedz, że jest to oś czasu przedstawiająca wieki począwszy od I do XXI. Zapytaj dziecko, w którym wieku żyjemy i poproś o wskazanie XXI wieku. Następnie niech wskaże początek ery, czyli pierwszy wiek. Zapytaj o wiek XIII. Poproś o odnalezienie go na osi.

Wraz z dzieckiem zbuduj makietę wsi, wykorzystując przygotowane pudełka. Wspólnie zdecydujcie, którą nazwę nadacie wsi spośród proponowanych: Dobra Wola, Brzozie, Lipki. Zapiszcie ją na kartce z bloku i połóżcie w widocznym miejscu na makiecie.

Dziecko przedstawia imiona kukiełek przygotowanych wcześniej oraz określa, która kukła jest szlachcicem, które kukły są ze sobą spokrewnione i tworzą rodzinę. Po ustaleniu tego dziecko przygotowuje dla każdej kukły wizytówkę i przykleja kukłę w widocznym miejscu.

Pytanie: Kto mieszka we wsi, którą zbudowaliście?

Odgrywanie ról

ĆWICZENIE: Jakie nazwiska nosili mieszkańcy wsi?

W linku poniżej znajduje się opis niniejszego ćwiczenia.
Wymyślone przez dziecko nazwiska mieszkańców wsi zapisuj na kartce.
Podsumuj wnioski dziecka na temat pochodzenia nazwisk po tym ćwiczeniu.

<https://drive.google.com/file/d/1I0iw59W09nExGLYZl7rASHHaOvQIKOCV/view?usp=sharing>

ĆWICZENIE: Skąd pochodzi nazwisko Kowalski?

W tym ćwiczeniu makieta i kukły nie będą już potrzebne. Opis ćwiczenia znajdziesz w linku poniżej:

<https://drive.google.com/file/d/1XBkv6yMbBe2nrSKK-O-rWwsZzELldqFK/view?usp=sharing>

Wymyślane przez dzieci nazwiska mieszkańców wsi zapisuj na kartce.
Po wykonaniu ćwiczenia podsumuj wnioski na temat pochodzenia nazwisk.

Wnioski

➔ Przygotuj 4 kolory kartek, na każdej kartce wpisz jedno nazwisko (nazwiska ze wspólną cechą zapisane są na jednym kolorze kartek). Daj kolorowe kartki dziecku - jego zadaniem jest pogrupowanie kartek z nazwiskami według wspólnej cechy (kolory kartek mogą stanowić podpowiedź).

Niech każdą grupę nazwisk dziecko posegreguje łącznie, w ten sposób stworzy duże zbiory nazwisk mających to samo pochodzenie.

Opcjonalnie

ZASTANÓWCIE SIĘ: jakie jest najpopularniejsze nazwisko w Polsce?

Możesz zadać pytanie pomocnicze:

- Dlaczego jedne nazwiska są rzadsze, a inne częstsze?
- Dlaczego niektóre nazwiska występują w całej Polsce, a inne tylko w jednym miejscu?
- Czy osoby noszące to samo nazwisko zawsze są spokrewnione? Dlaczego?

Ta część zajęć to okazja do skorzystania z książki pt. “Nazwiska Polaków” oraz do przypomnienia lub wprowadzenia zasad pisowni imion i nazwisk w języku polskim.

Podsumowanie

Podsumuj wiadomości z zajęć poniższymi informacjami:

Jakie jest najpopularniejsze nazwisko w Polsce?

Nowak - 205 536 osób

Dlaczego jedne nazwiska są rzadsze, a inne częstsze?

Frekwencja nazwiska zależy najczęściej od częstości wyrazu, który jest podstawą nazwiska. Określeniem “Nowak” nazywano osoby nowo przybyłe do miejscowości; przeprowadzki były częste, stąd też popularność tego nazwiska.

Dlaczego niektóre nazwiska występują w całej Polsce, a inne tylko w jednym miejscu?

W niektórych nazwiskach odzwierciedlone są cechy dialektalne charakterystyczne dla danego regionu - nazwiska tego typu będą bardziej popularne w tej właśnie okolicy, chociaż w innych częściach kraju też się oczywiście pojawią.

Czy osoby noszące to samo nazwisko zawsze są spokrewnione? Dlaczego?

Nie, ponieważ nazwiska mogły zostać utworzone niezależnie od siebie - od różnych kowali, różnych Piotrów, różnych nowych przybyszów.

Opcjonalnie

Odszukajcie swoje nazwisko

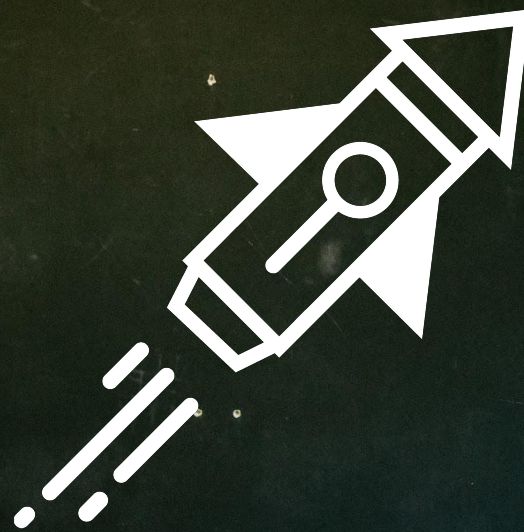
Poszukajcie waszego nazwiska na stronie www.moikrewni.pl/mapa.

Ile jest osób noszących to nazwisko?

Czy mieszkają w jednym, konkretnym miejscu, czy są rozsiani po całej Polsce? Wnioski z analizy zanotujcie.

Podobną analizę możecie przeprowadzić dla nazwisk innych osób, które znacie.

Działaj z Fundacją Uniwersytet Dzieci!

facebook.com/UniwersytetDzieci

[@fundacjauniwersytetdzieci](https://instagram.com/@fundacjauniwersytetdzieci)

[@unwrdzieci](https://twitter.com/@unwrdzieci)